

Sveriges lantbruksuniversitet
Fakulteten för Veterinärmedicin och husdjursvetenskap
Hippologenheten

Nr K 10

2010

Examensarbete på kandidatnivå

UPPFÖDARESTRUKTUREN INOM SVENSK VARMBLODSAVEL 2010

Elisabeth Svedemark

Strömsholm

HANDLEDARE:

Sofia Folestam, Institutionen för husdjursgenetik, SLU

Hippologiskt examensarbete (HO0005) omfattande 15 högskolepoäng ingår som en obligatorisk del i hippologutbildningens påbyggnadsår och syftar till att under handledning ge de studerande träning i att självständigt och på ett vetenskapligt sätt lösa en uppgift. Föreliggande uppsats är således ett studentarbete på C-nivå och dess innehåll, resultat och slutsatser bör bedömas mot denna bakgrund.

SLU
Sveriges lantbruksuniversitet

*Uppfödarstrukturen inom svensk
varmblodsavel 2010*

Elisabeth Svedemark

*Handledare: Sofia Folestam, Institutionen för husdjursgenetik
Examinator: Jan Philipsson, Institutionen för husdjursgenetik*

*Examensarbete inom hippologprogrammet, Flyinge/ Strömsholm/Wången 2010
Fakulteten för Veterinärmedicin och husdjursvetenskap
Institutionen för anatomi, fysiologi och biokemi
Hippologenheten
Kurskod: HO0005, Nivå C, 15 hp*

Nyckelord: uppfödning, svenskt varmblod, avelsmål

*Online publication of this work: <http://epsilon.slu.se>
Examensarbete 2010:K10*

INNEHÅLL

REFERAT	4
INLEDNING.....	6
LITTERATURÖVERSIKT	7
Tidigare studier om uppfödarnas karaktär	8
Tidigare studier om uppfödarnas verksamheter.....	8
ASVH för uppfödaren.....	9
MATERIAL OCH METOD	10
RESULTAT	10
Uppfödarnas karaktär.....	10
Uppfödarens verksamhet	12
DISKUSSION.....	17
Enkäten	17
Uppfödarnas karaktär.....	18
Uppfödarens verksamhet	19
ASVH för uppfödaren.....	21
Framtida studier	22
Slutsatser	22
Hypotesprövning.....	23
REFERENSER	23
Litteratur	23
Internet	24
Lästa men ej refererade källor.....	24
BILAGA 1. Enkätfrågor	25

REFERAT

Uppfödarkåren inom ASVH (Avelsföreningen för svenska varmblodiga hästen) har genomgått ett generationsskifte ifrån den äldre uppfödaren med lantbruksbakgrund och en gedigen erfarenhet av avel (d.v.s. uppvuxen på landsbygden, med föräldrar med intresse och erfarenhet inom hästavel), till uppfödaren som inte har någon lantbruksbakgrund och saknar större avelserfarenhet. Det som kan skilja den äldre mer erfarna uppfödaren mot dagens uppfödare är att den nyblivne uppfödaren oftast har en stor vilja och drivkraft att utbilda sig inom avel. Generationsskiftet kan komma att påverka den svenska varmbloodsaveln negativt då oerfarna uppfödare använder sig utav ej beprövat avelsmaterial, detta resulterar i att den svenska varmbloodsaveln inte tar de framsteg som är önskvärda. För att få klarhet i hur uppfödarstrukturen ser ut i dagens samhälle genomfördes denna studie.

Syftet med denna studie var att i likhet med Bäckbergs (1995) studie (*Marknadsstudie av svensk halvblodsuppfödning 1994-1995*) studera uppfödarstrukturen, stostrukturen, stoägarnas kriterier för att sätta ston i avel samt utreda hur uppfödarkåren har förändrat sig sedan dess. Studien har tre avsnitt, uppfödarens karaktär, uppfödarens verksamhet samt uppfödarens relation till ASVH.

Studien hade följande frågeställningar: Har uppfödarkåren förändras sedan Bäckbergs (1995) marknadsstudie där resultatet visade att majoriteten av uppfödarna var kvinnor i åldern 31-50 år utan någon lantbruksbakgrund? Vad är karaktäristiskt för dagens uppfödare, d.v.s. vad är den genomsnittliga åldern, kön, bakgrund, utbildning etc? Hur ser uppfödarnas verksamheter ut, d.v.s. antal ston, kriterier för ston i avel, försäljning, samarbete med ryttare etc? Vad har uppfödarna för relation till ASVH? Är uppfödarna nöjda med ASVHs utbildningar samt hingst- och unghästarrangemang?

Hypoteserna var att majoriteten av uppfödarna fortfarande är kvinnor utan lantbruksbakgrund och att resultatet av åldern är densamma som i Bäckbergs undersökning (1995). Studien undersökte även hur uppfödarnas verksamheter ser ut idag och hypotesen var att de, i likhet med år 1995, fortfarande är småskaliga uppfödare med ungefär ett sto per uppfödare, att de föder upp för eget bruk och att störst vikt läggs på stoets härstamning vid val av avelssto.

Studien utfördes som en enkätstudie som genomfördes på Internetsidan Google. Ett slumpmässigt urval av uppfödare som betäckt ett sto de senaste tre åren (2007-2009) gjordes ifrån ASVHs uppfödaregister. Totalt blev 2500 uppfödare tillfrågade att svara på enkäten. Den geografiska spridningen var representerad över hela landet.

Svarsfrekvensen på enkäten blev 19,4 %, d.v.s. 485 uppfödare. Av de svarande uppfödarna var 88 % kvinnor utan lantbruksbakgrund. Majoriteten av kvinnorna var i ålder 31-50 år medan majoriteten av männen var mellan 51-60 år. Det genomsnittliga antalet ston som uppfödarna har i sin avel är i 62 % av fallen, ett sto. Två till tre ston i avel har 31 % av uppfödarna och 6 % använder fyra till fem ston i avel, inte mer än 1 % av uppfödarna använder sig av sex till tio ston i avel.

Huvudsyftet med uppfödarnas avel var till 58 % att producera hästar för eget bruk och för att sälja. De viktigaste skälen till att bedriva avel var i denna studie för 72 % av uppfödarna att de hade ett starkt intresse för ridsporten. 59 % av uppfödarna svarade att

de skulle bibehålla verksamheten på dagens nivå, 15 % skulle minska antalet avelsston eller sluta helt med avelsverksamheten, 9 % skulle öka antalet avelsston, 2 % skulle ändra inriktning med sin avel. En tredjedel av uppfödarna använder sig av ston som nu är i åldern 11-14 år. Andelen uppfödare som använder sig av ston som är i åldersintervallet 7-10 år, är 27 %. I denna studie var stoets härstamning det första kriteriet för att använda stoet i avel (90 %), respektive stoets tävlingsresultat som kom på andra plats med 58 %. I valet av hingst är det vanligaste svarsalternativet hingstens temperament med hela 77 %.

För att vi ska få en positiv utveckling av det svenska varmblodet tycker 65 % av uppfödarna att relationen mellan uppfödarna och ryttarna måste bli bättre. 55 % av uppfödarna driver sina företag som hobbyverksamheter, 33 % driver sina företag som enskild firma, 7 % driver firman som aktiebolag, 3 % som handelsbolag och 3 % som kommanditbolag.

Utifrån resultatet som jag har kommit fram till, har jag dragit följande slutsatser.

Kvinnor var mest representerade denna studie vilket borde stämna om man ser till studiens resultat. De flest uppfödarna är lärda inom familjen eller självlärda. Detta skulle betyda att ASVHs roll som informatör är av största vikt så att uppfödarna har en gemensam grund att stå på.

Uppfödarna verkar i de flesta fall enbart använda sig av ett sto i avel, ytterst få använder sig av fler än 6 ston. Resultatet i studien visade att uppfödarna väljer att vänta med att betäcka sina ston till avelsstoets senare del av livet.

Nästan hälften av uppfödarna har sin avelsverksamhet som hobby och har ett annat jobb på sidan av, troligtvis pga det rent ekonomiskt inte går att försörja sig på en avelsverksamhet som består endast av ett sto. För att vi ska få en positiv utveckling av det svenska varmblodet tyckte 65 % att relationen mellan uppfödarna och ryttarna måste bli bättre.

Trenden visar att det bästa och mest representativa sättet att sälja stoets avkommor på är genom internet, vilket kan ha både en positiv och en negativ roll. Det positiva är att uppfödaren når ut till flera köpare och man kan som uppfödare nå ut till en bredare kundkrets än om man skulle sälja genom kontakter. Det negativa är att försäljningen kan uppfattas som opersonlig och att uppfödaren vet inte vem som köper stoets avkomma.

Hingstens temperament och härstamning är de viktigaste kriterierna till att använda sig av en viss hingst i avel, vilket jag ser som en positiv slutsats.

Uppfödarna fick förfrågan om de var nöjda med den idag tillgängliga informationen om hingstarna, 61 % svarade ja, 24 % nej, 19 % vet ej och 10 % hade ett eget svarsalternativ som t.ex. önskan om mer information angående hingstarnas temperament och hovstatus. Detta kan man se som en stort steg i rätt riktning för ASVH, att uppfödarna är nöjda med deras arbete.

Hypoteserna var att majoriteten av uppfödarna fortfarande är kvinnor utan lantbruksbakgrund och att resultatet av åldern är densamma som i Bäckbergs undersökning (1995). Denna hypotes kan genom denna studie antas.

Studien undersökte även hur uppfödarnas verksamheter ser ut idag och hypotesen var att de, i likhet med år 1995, fortfarande är småskaliga uppfödare med ungefär ett sto per

uppfödare, att de föder upp för eget bruk och att störst vikt läggs på stoets härstamning vid val av avelssto. Denna hypotes kan antas. En annan hypotes var att stoägarna fortfarande i valet av hingst till sina ston, sätter hingstens härstamning som första kriteriet, detta resultat visade Bäckberg (1995). Hingstens temperament var i denna studie det främsta kriteriet till att använda sig av en viss hingst till sitt avelssto. Så denna hypotes kan inte antas. Hypotesen i denna studie angående frågan om vad som krävs för en positiv utveckling inom svensk varmblodsavel var att uppfödarna fortfarande vill ha tillgång till bättre svenska hingstar. Denna hypotes kan inte antas då, uppfödarna svarade att relationen mellan uppfödaren och ryttarna är det viktigaste för att utvecklingen av det svenska varmblodet ska fortsätta framåt.

En ytterligare hypotes var att p.g.a. av den dåliga ekonomin i Sverige kommer fler uppfödare än vad Bäckberg (1995) förutspådde i sin diskussion att sluta med sina verksamheter. En hypotes som kunde antas.

Nyckelord: Uppfödning, Svenskt varmblod, Avel.

INLEDNING

Idag är aveln av sporthästar för ridsportsgrenarna dressyr, hoppning och fälttävlan i högsta grad internationell, genom ett allt större utbyte av avelsmaterial mellan avelsorganisationer världen över. Svenskfödda hästar tillsammans med svenska ryttare konkurrerar idag bra med ryttarelsen världen över. Avelsmålet för den svenska varmblodiga hästen är *"En ädel, korrekt och hållbar varmblodshäst som genom sitt prestationsinriktade temperament, sin ridbarhet, goda rörelser och/eller hoppförmåga är internationellt konkurrenskraftig."* Avelsmålen måste vara tillräckligt realistiska, men ändå visionära nog för att dagens uppfödare ska ha något att arbeta mot. Dagens avelsmål sattes 2006 av Avelsföreningen för den Svenska Varmblodiga Hästen (ASVH). ([ASVH](#), 2006a). Uppfödarna som dagligen arbetar med att uppfylla detta mål är inne i ett förändringsstadium där uppfödarkåren går ifrån den gamla hästkarlen till de yngre generationernas oerfarna kvinnor (Bäckberg, 1995).

Välmeriterade ston och ston med goda kvaliteter behövs i dagens avel och det är vanligt att ston som varken har egna meriter eller tillräckliga kvaliteter sätts i avel. Detta främjar inte ett positivt och snabbt avelsframsteg. Idag är uppfödarna mer koncentrerade på att hitta en så bra hingst till sitt sto att de glömmer att vara kritiska i sin bedömning av sitt eget avelsmaterial, det egna stoet. Möjligheten att få en kritisk bedömning av sitt sto finns, t.ex. genom att låta stoet delta i treårstest och/eller kvalitetsbedömning (Hultqvist, 2001). ASVH arbetar aktivt med att anordna kurser och seminarier för uppfödare. I framtiden ser ASVH behov av flera kurser inom avel för att inte tappa den kunskap som kommer att gå förlorad när de gamla erfarna hästkarlarna helt går ur tiden ([ASVH](#), 2006b)

Bäckberg (1995) förebådar hur uppfödarkåren sannolikt kommer att se ut i framtiden. Troligtvis kommer uppfödarna att övervägande bestå av kvinnor under femtio år. Kvinnorna kommer inte ha någon speciell lantbruksbakgrund. Hon skriver också att behovet av kurser inom avelsrådgivning kommer att ökas därför att kvinnorna inte kommer ha det gedigna hästkunnande som gamla "hästkarlar" har. Dagens uppfödare är

dock mycket utbildningssökande och började sin uppfödarkarriär inom ridbranschen (Bäckberg, 1995).

Syftet med studien var att utreda hur uppfödarkåren ser ut idag i svensk varmbloodsavel. Studien undersökte de svenska varmbloodsuppfödarnas karaktär, verksamheter och relation till ASVH. Den grundläggande frågeställningen var således hur uppfödardstrukturen har förändrats sedan 1995 då den senaste undersökningen gjordes av Bäckberg (1995). Detta arbete anordnades med hjälp ifrån ASVH. Studien har tre avsnitt, uppfödarens karaktär, uppfödarens verksamhet samt uppfödarens relation till ASVH.

Studiens frågeställningar var följande: Har uppfödarkåren förändrats sedan Bäckbergs (1995) marknadsstudie där resultatet visade att majoriteten av uppfödarna var kvinnor i åldern 31-50 år utan någon lantbruksbakgrund? Vad är karaktäristiskt för dagens uppfödare, d.v.s. vad är den genomsnittliga åldern, kön, bakgrund, utbildning etc.? Hur ser uppfödarnas verksamheter ut, d.v.s. antal ston, kriterier för ston i avel, försäljning, samarbete med ryttare etc.? Vad har uppfödarna för relation till ASVH? Är uppfödarna nöjda med ASVHs utbildningar samt hingst- och unghästarrangemang?

Hypoteserna var att majoriteten av uppfödarna fortfarande är kvinnor utan lantbruksbakgrund och att resultatet av åldern är densamma som i Bäckbergs undersökning (1995).

Studien undersökte även hur uppfödarnas verksamheter ser ut idag och hypotesen var att de, i likhet med år 1995, fortfarande är småskaliga uppfödare med ungefär ett sto per uppfödare, att de föder upp för eget bruk och att störst vikt läggs på stoets härstamning vid val av avelssto. En annan hypotes var att stoägarna fortfarande i valet av hingst till sina ston, sätter hingstens härstamning som första kriteriet, detta resultat visade Bäckberg (1995).

Resultatet i Bäckbergs studie (1995) visade att för att få en positiv utveckling i framtiden av det svenska varmbloodet behöver vi ha bättre svenska hingstar, hypotesen i denna studie angående frågan om vad som krävs för en positiv utveckling inom svensk varmbloodsavel var att uppfödarna fortfarande vill ha tillgång till bättre svenska hingstar.

LITTERATURÖVERSIKT

Avelsföreningar världen över som inriktar sig på varmblood arbetar idag mot ett avelsmål där hästarna ska passa olika tävlingsgrenar och tävlingsnivåer (Olsson & Philipsson, 1999). Det finns en positiv genetisk korrelation mellan exteriör, gångarter och hoppförmåga, vilket gör det möjligt att kombinera detta i samma population till en utmärkt "multi-purpose" häst (Thorén, 2002).

Målet med varje ny generation ska vara att den ska bli bättre än föregående, därför måste uppfödarna fundera på om den nya generationen kommer att föra svenska varmbloodsaveln framåt. ASVH rekommenderar att man använder sig först och främst av ston som bedömts och placerat sig i den bättre hälften eller helst i den bästa tredjedelen i sin årgång (ASVH, 2006c).

Tidigare studier om uppfödarnas karaktär

Bäckberg gjorde en studie om uppfödar- och stostrukturen i Sverige 1995. Syftet med Bäckbergs studie (1995) var att undersöka uppfödarstrukturen, stoägarnas betraktelsesätt om urval av avelsston och avelshingstar, samt kostnader rörande betäckningar och framtidsplaner för sina verksamheter. Av de insända enkäterna var 60,8 % från kvinnor, 31 % från män och 8,2 % hade angivit att ägaren var både man och kvinna. Av de kvinnliga ägarna var den övervägande delen under femtio år och 61 % av de manliga ägarna var över femtio år. Av de kvinnliga stoägarna bodde majoriteten på landsbygden, men hade sin inkomst från annat håll. 60 % av de manliga ägarna bodde på landsbygden och hade sin inkomst ifrån lantbruket eller hästnäringen (Bäckberg, 1995).

Jönsson (2006) undersökte om verksamma inom varmbloodsaveln ville ha ett mer specialiserat avelsmål, hon fick av 1200 stycken utskickade enkäter tillbaka 600 stycken enkäter. Resultaten visade att av dessa var de kvinnliga uppfödarna överrepresenterade med 72 %. Det mest frekventa kvinnliga åldersintervallet var 36-45 år, vilket också var det åldersintervallet som totalt förekom mest. Den övervägande delen av uppfödarna var ryttare (Jönsson, 2006).

Martinsson (2007) hade två hypoteser angående hur stoägare resonerade vid val av hingst och sto till avel. Hypoteserna var att sto och hingst inte väljs ut till avel på likvärdiga kriterier och att kraven på stoet inte är lika höga som på hingsten i urvalet av avelsdjur från stoägarans sida. Svarefrekvensen i Martinssons (2007) studie visade att av 75,5 % svaranden var 72 % kvinnor och 27 % män, 1 % angav inte kön. Den procentuellt största delen av kvinnorna var mellan 41-50 år och i den manliga gruppen var den procentuellt största delen mellan 61-70 år. Resultatet visade en stor skillnad på avelserfarenhet; 38 % av männen hade mellan 21-40 års erfarenhet och 17 % av kvinnorna hade 21-40 års erfarenhet. Den största delen av kvinnorna hade 1-2 års erfarenhet (Martinsson 2007).

Tidigare studier om uppfödarnas verksamheter

Bäckberg (1995) visade att det var flest män som födde upp mer än två hästar/år, så kallade storskaliga uppfödare. Svenskt halvblod (som egentligen ska benämnas svenska varmbloodiga hästen) var högst representerad med 93,2 %, resterande raser var bl.a. engelsk fullblod, arabiskt fullblod och importerade ston. Den största anledningen till att använda stoet i aveln var stoets härstamning (72,1 %). Andra viktiga anledningar var stoets tävlingsmeriter i hoppning (21,8 %), i dressyr (13,3 %) och i fälttävlan (4,1 %). Vidare anledningar till att använda stoet i aveln var tidigare bra avkommor (48,4 %), bra temperament (26 %), premieringsresultat (25,8%) och 6,8 % av uppfödarna gick på resultat ifrån kvalitetsbedömningen. I valet av hingst 1994 så kom härstamningen på första plats med 65,6 %, men i frågan om valet av hingst i framtiden blev resultatet att hingstens prestationsegenskaper då skulle vara viktigast, i framtiden var härstamningen inte av lika stor vikt. Bäckberg undersökte även stoägarnas framtidsplaner för sin verksamhet fem år framåt i tiden. 61,3 % tänkte bibehålla sin avelsverksamhet, 7,2 % ville öka sin verksamhet, 18,9 % angav att de skulle minska sin avelsverksamhet och 12,6 % avsåg sluta med avel. Anledningen till att sluta med avel var främst dålig lönsamhet, åldersskäl och avstannad marknad på föl och unghästar. Stoägarna eftertraktade, för att få en positiv internationell utveckling av det svenska varmbloodet, att arbetet med att

förbättra de svenska hingstarna i dressyr och hoppning fortgår. Stoägarna önskade också bättre hingstar med fullblodsinslag och att stona i aveln selekteras hårdare. I sin diskussion skrev hon att de manliga uppfödarna kommer att minska i antal om tio till tjugio år eftersom de flesta manliga uppfödarna då var över femtio år (Bäckberg, 1995).

Under de senaste 35 åren har antalet ston i svensk varmlödsavel varierat kraftigt. 1970 var antalet ston 2000, sex år senare hade antalet ston ökat till totalt 6000. Denna uppgång följdes av en nedgång i början av 1980-talet till endast 4000 ston i avel. Den högsta noteringen av ston i aveln var 1990 då 8000 ston betäcktes. 2009 ligger antalet ston i avel på 5000 och 226 godkända hingstar i avel. (ASVH, 2006a).

De tillfrågade i Jönssons studie (2006) fick frågan hur många föl per år de föder upp. 45 % av uppfödarna svarade att de endast tar föl enstaka år. 40 % av uppfödarna som svarade på enkäten födde upp ett till två föl om året, 12 % födde upp mellan tre och fem föl per år och 2 % födde upp mer än sex föl per år. De uppfödare som födde upp mindre än tre hästar per år inriktade sig mer frekvent på hoppning. Bland de som producerade mellan tre till fem hästar per år inriktade 40 % sig på en internationell nivå. De med en större verksamhet än så (> sex föl per år) inriktade sig på en nationell nivå (Jönsson, 2006).

I Martinssons studie (2007) fick stoägarna frågan hur de valde ut sitt sto till avel. Här angavs lynne som främsta faktor för att använda stoet i avel, stam kom på andra plats och på tredje plats kom tidigare avkommor. Exteriör, känsla och tävlingsresultat fanns även de med på listan. Stoägarnas främsta faktor till att använda en hingst i avel var densamma som för valet av sto, således lynne, stam, avkommor och exteriör. Det var fler kvinnliga uppfödare som valde att visa sina unghästar än manliga uppfödare. Exempel på kommentarer som uppfödarna delade med sig angående visning av unghästar var t.ex. jag visar om unghästen är tillräckligt bra, när jag vill att avelsstoets avelsmeriter ska höjas, om de är mogna för det. Några av uppfödarnas kommentarer när de väljer att inte visa var t.ex. jag vill inte skynda på unghästen, ett ogynnsamt resultat är inte bra att ha bland hästens papper, föl med hoppstam har ingen chans mot ett dressyrstammat föl samt jag kan bedöma unghästen själv (Martinsson, 2007).

ASVH för uppfödaren

Avelsföreningen för Svenska Varmblodiga Hästen, ASVH, är en riksorganisation med ändamål att stödja och utveckla avel, uppfödning och utbildning av svenska varmlödsiga hästar för rid- och körsport. ASVH är en ideell förening med 3000 medlemmar och 26 stycken anslutna regionala avelsföreningar. ASVH ansvarar för många av de olika testerna/bedömningarna som finns för unghästar. De arbetar aktivt med att anordna kurser för verksamma inom ASVH. Unga uppfödare är ett program som ska hjälpa ungdomar att utveckla sina kunskaper inom avel och uppfödning (ASVH, 2006c).

Sjuttio procent av enkätdeltagarna i Martinssons studie svarade att de var tillfredsställda med informationen som fanns tillgänglig om hingstarna, dock hade de förfrågningar om mer information om hingstens lynne och hovkvalitet. Det var ifrån hingstkatalogerna som majoriteten fick sin information om hingstarna. Andra källor till information var bruksprov, reklam, ryttare och kontakter. 91 % angav att de någon gång hade besökt en hingstvisning. 32 % sade att de besökte en hingstvisning nästan varje år (Martinsson 2007).

MATERIAL OCH METOD

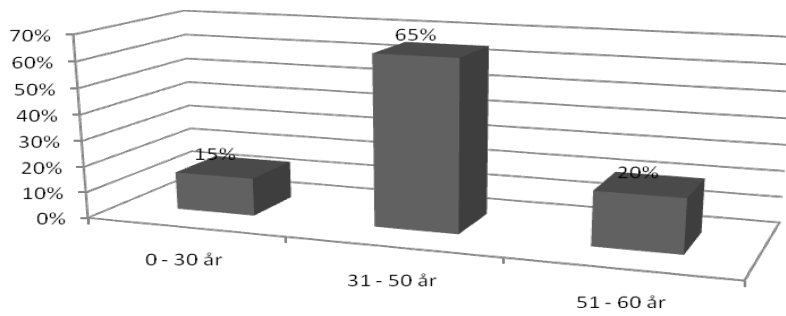
Under våren 2010 skickades 2500 vykort ut till ägare av svenska varmbloodsston som betäcktes år 2007-2009. Uppfödarna valdes slumpmässigt ut ifrån ASVH betäckningsrapporter. Stoägare från hela Sverige var representerade. Uppfödarna fick sig tillsänt ett vykort ifrån ASVH där information angående studien och dess syfte var skrivet. På vykortet fanns också internetadressen till ASVH hemsida skriven. På hemsidan kunde sedan uppfödarna, via en länk, gå in på enkäten och besvara den. Utöver vykortskick fanns information om länken i tidningen Ridsport och i ASVH nyhetsbrev. För att få en snabb medverkan gav ASVH en "snabbhetspremie" för att svarstiden inte skulle dra ut på tiden. Uppfödarna fick därför sist i enkäten fylla i ett nummer vartefter ASVH kunde skicka ut premien. Enkäten gjordes i ett Google dokument. Enkäten (bilaga 1) bestod av 58 frågor, varav 6 frågor var a och b frågor. Av de 58 frågorna var 25 obligatoriska vilket betydde att uppfödarna inte kunde skicka in enkäten utan att ha besvarat dessa. Enkäten byggde på frågor med givna svarsalternativ som skulle markeras, vissa frågor kunde markeras med ett svarsalternativ och andra frågor med flera svarsalternativ. Möjligheten att fylla i egna svarsalternativ fanns även på ett flertal av frågorna. Frågorna som skulle besvaras rörde den svenska uppfödardstrukturen. Innehållet i enkäten berörde bl.a. frågor om uppfödaren och dennes utbildning, antal ston, kriterier vid valet av avelssto, ekonomi, träning och valet av hingst. Enkäten fanns på hemsidan i tre veckor och därefter samlades svaren in och bearbetades. Ingen påminnelse skickades ut. Resultaten bearbetades statistiskt i Google och i Excel.

RESULTAT

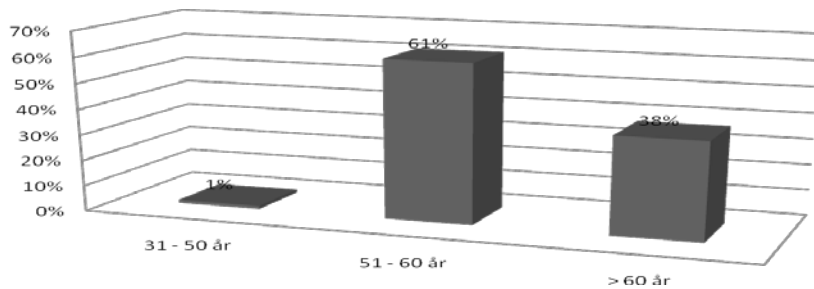
Uppfödarnas karaktär

Av de 2500 vykort som skickades ut till de slumpmässigt utvalda stoägare som fått ett föl de senaste tre åren, d.v.s. 2007-2009, besvarade 485 uppfödare enkäten. Svarefrekvensen blev då 19,4 %. Följande resultat anges därför i andelar och antal av de svarande och inte av hela den svenska uppfödarkåren.

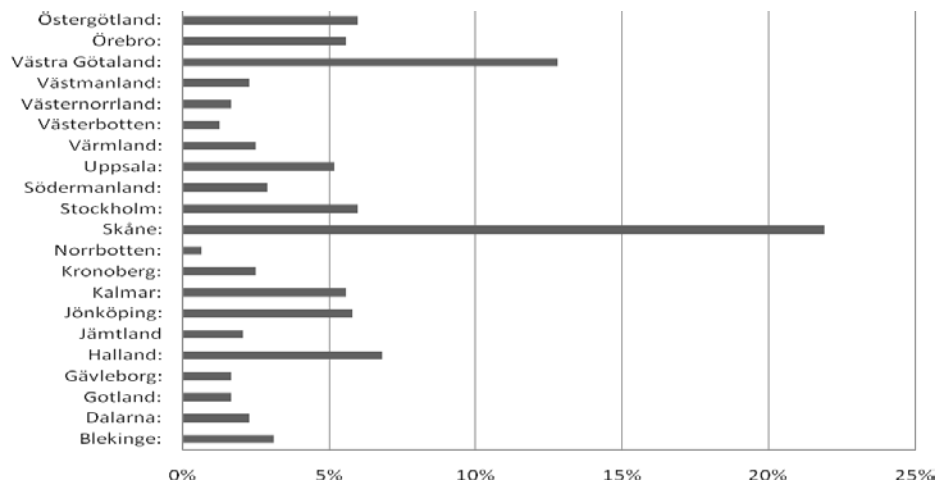
Av de svarande uppfödarna var 88 % kvinnor och resten män. Stoägarnas ålder varierade mellan könen. Kvinnornas ålder var lägre än männens (figur 1). Majoriteten av kvinnorna var i åldern 31-50 år medan majoriteten av männen var mellan 51-60 år, inga kvinnor var över 60 år och ingen av männen var under 31 år (figur 2). Skåne var det mest representerade länet då 22 % av uppfödarna som svarade bodde där, följt av Västra Götaland med 13 % (figur 3). 37 % av uppfödarna hade gymnasiet som högsta skolutbildning, medan 55 % hade högskole- eller universitetsutbildning (figur 4). 60 % av uppfödarna valde alternativet "lärd utav vänner" på frågan vilken utbildning de hade inom avel. 33 % valde alternativet "lärd inom familjen" och 20 % fyllde i alternativet "kurser inom distriktet". Hela 15 % fyllde i alternativet "ingen utbildning" med kommentarerna att de bl.a. har läst mycket böcker, jobbat inom hästbranschen och att de är självlärda.

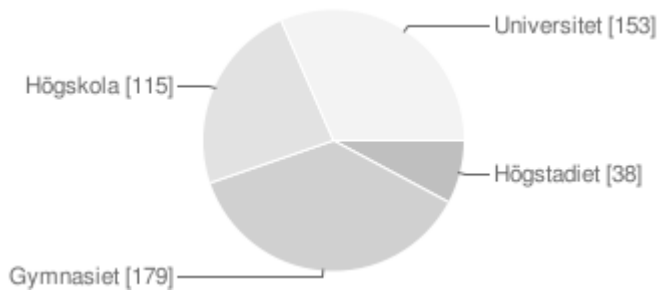
Figur 1. Åldersfördelningen bland de uppfödare som var kvinnor.

Figur 2. Åldersfördelningen bland de uppfödare som var män.

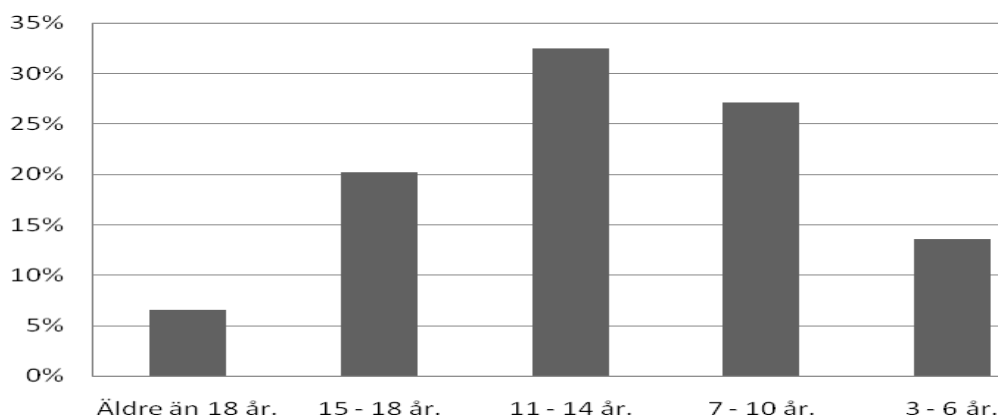
Figur 3. Uppfödarnas hemmalän, andel av de som besvarade enkäten.

Figur 4. Uppfödarnas högsta skolutbildning, räknade i antal svarande.

Uppfödarens verksamhet

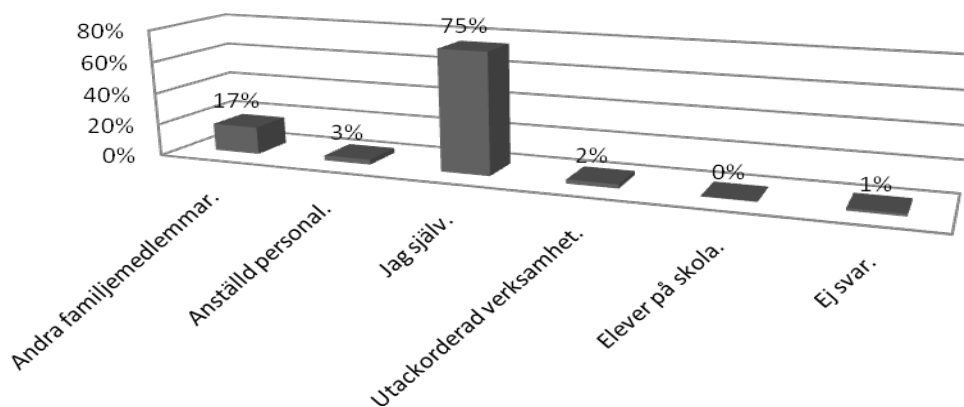
Det genomsnittliga antalet ston som uppfödarna har i sin avel är i 62 % av fallen, ett sto. Två till tre ston i avel har 31 % av uppfödarna och 6 % använder fyra till fem ston i avel. Inte mer än 1 % av uppfödarna använder sig av sex till tio ston i avel. Ingen i denna studie använder sig av mer än tio ston. En tredjedel av uppfödarna i studien använder sig av ston som nu är i åldern 11-14 år. Andelen uppfödare som använder sig av ston som är i åldersintervallen 7-10 år är 27 % (figur 5).

Figur 5. Genomsnittsåldern på uppfödarnas ston i avel.

Huvudsyftet med uppfödarnas avel var till 58 % att producera hästar för eget bruk och för att sälja. Enbart att producera hästar för att sälja kom på andra plats med 21 %, på tredje plats kom producera hästar för eget bruk med 19 %. 2 % skrev ett eget svar där de kommenterade att de producerade hästar för att få fram hästar i världsklass, producerar hästar för att dottern skulle kunna tävla och producerar hästar på grund av ägandet av ett bra sto.

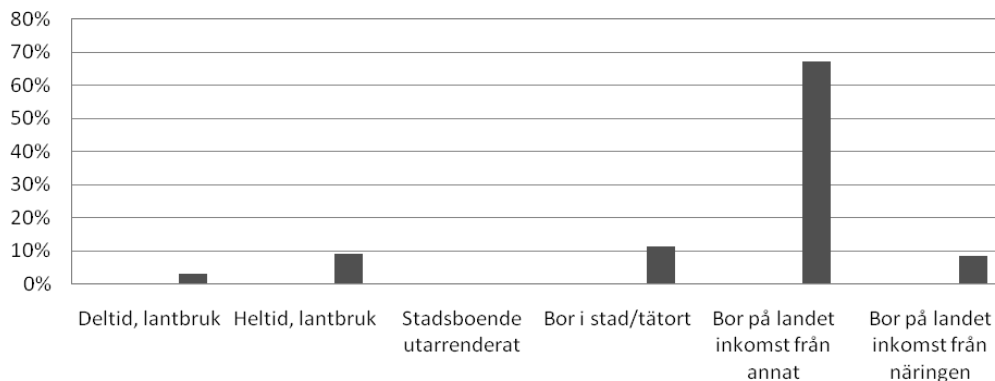
Majoriteten av uppfödarna i studien (84 %) har egen gård och låter stoet föla på gården och sköter fölingen själv. 85 % av avelsstona är inhysta i enskilda boxar under större delen av året. 14 % har avelsstona på lösdrift och endast 1 % har avelsstoet i spilta. Endast 3 % svarade att de har anställd personal, medan tre fjärdedelar svarade att det är de själva som ansvarar för hästarnas skötsel (figur 6).

Figur 6. Arbetsfördelningen inom avelsverksamheten

Två tredjedelar av uppfödarna bodde på landet. Figur 7 visar att de flesta uppfödarna inte har någon inkomst från avelsverksamheten utan har en inkomst ifrån annat håll. Två tredjedelar av uppfödarna föder upp hästar i ringa omfattning, vilket definierades i enkäten som färre än 1-2 tagna avkommor de senaste 10 åren. Knappt en tredjedel svarade att de fött upp 1-2 hästar per år de senaste 10 åren. Endast 7 % föder upp hästar i större omfattning än detta.

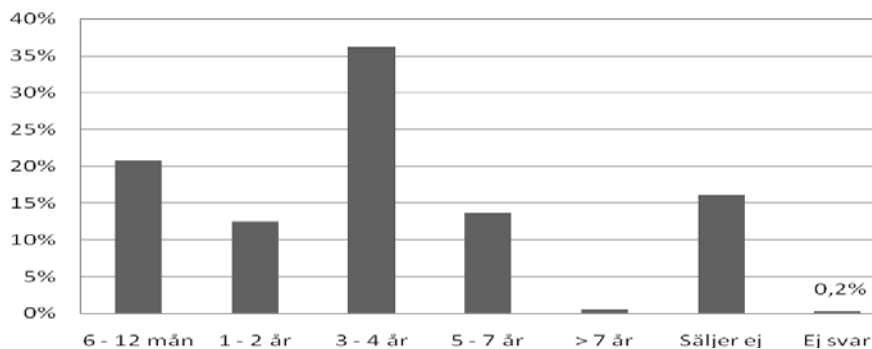
Uppfödarna fick svara på frågan hur intresset för avel hade börjat. Vanligast var det med att uppfödarnas intresse för avel väcktes genom att de hade varit/är aktiva som tävlingsryttare (46 %), 35 % svarade att intresset för avel väcktes genom vänner och bekanta, 20 % svarade att de är aktiva ryttare, men tävlar inte utan t ex rider på ridskola. Svarsalternativet annat, låg på 19 % där uppfödarna bl.a. hade kommenterat att avelsintresset vuxit fram med dottrarnas ridintresse och att de har ett fint sto och ville ha en avkomma efter denna. De viktigaste skälen till att bedriva avel var att uppfödarna hade ett starkt intresse för ridsporten (72 %), 64 % svarade att de hade ett starkt intresse för avel i allmänhet, 9 % svarade att aveln erbjöd förtjänstmöjligheter.

Figur 7. Uppfödarnas boendeförhållande och inkomstkällor.

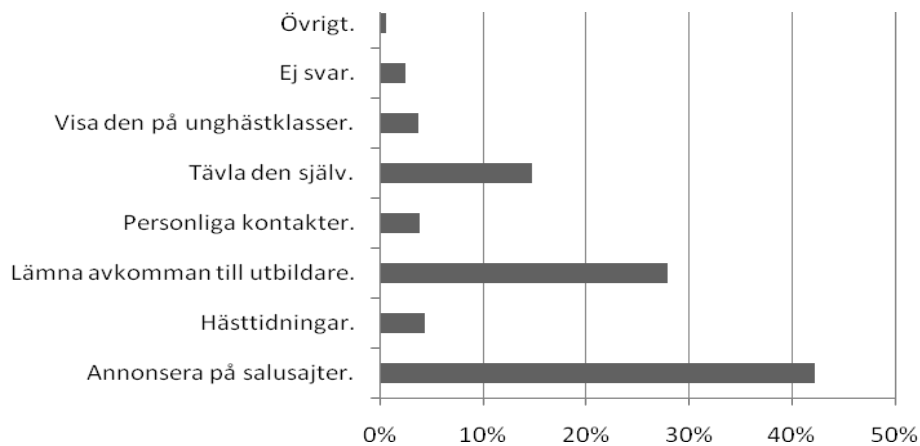
Drygt hälften av uppfödarna i studien driver sina företag som hobbyverksamheter, en tredjedel driver sina företag som enskild firma, 7 % driver firman som aktiebolag, 3 % som handelsbolag och 3 % som kommanditbolag. Knappt hälften av uppfödarna driver inte någon annan hästverksamhet på sidan av sin avelsverksamhet. De som driver någon form av verksamhet utöver sin avel driver de bl.a. inackordering, tränarverksamhet alternativt unghästutbildning. De flesta av uppfödarna föder enbart upp rasen svensk varmblodig ridhäst (97 %). Övriga ston i avel var ponnyraser (13 %), engelsk fullblod (7 %), svensk varmblodig travhäst (2 %), eftersom det gick att svara med flera svarsalternativ blir procentsatsen mer än 100 %.

För att vi ska få en positiv utveckling av det svenska varmblodet tyckte 65 % att relationen mellan uppfödarna och ryttarna måste bli bättre, 53 % skrev att det måste bli bättre urval av ston i avel, 43 % skrev att de ville ha mer väl marknadsförda saluhästvisningar och 18 % skrev att de ville ha bättre svenska avelshingstar inom hoppning. Uppfödarna säljer enligt denna studie flest hästar vid 3-4 års ålder.

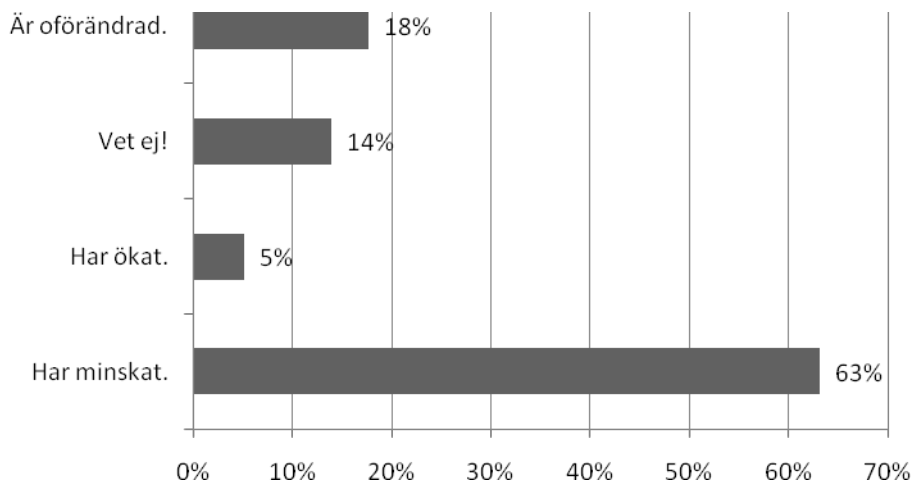

Figur 8. Ålder vid flest försäljningar.

Fyrtiotvå procent av uppfödarna som svarade tror att de säljer flest avkommor genom salusajter på Internet (figur 9). Blocket, Hastnet och Bukefalos var de internetsajter som var mest representativa. Uppfödaren skulle helst vilja marknadsföra sina unghästar genom att visa dem på olika unghästtester (67 %), 60 % skulle vilja marknadsföra sina unghästar genom personliga kontakter och 44 % av de svarande genom annonser på Internet. Av hästtidningar var Tidningen Ridsport den enda representerade tidningen i denna studie. Medelvärdet blev 3,35 (av 5) när uppfödarna uppskattade hur mycket arbete det krävs för att sälja stoets avkommor (1 var lite arbete och 5 var mycket arbete). När uppfödarna skattade hur de upplevde efterfrågan på avkommorna idag, blev medelvärdet 2,44 där 1 var dålig och 5 var mycket bra efterfrågan. Många uppfödare anser att efterfrågan på hästar har minskat de fem senaste åren (figur 10).

Figur 9. Marknadsföring av avkommor.

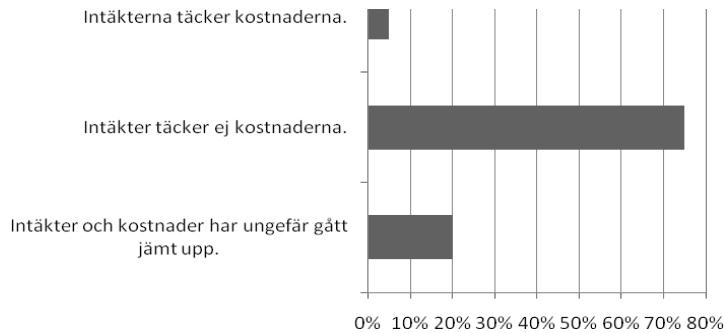

Figur 10. Efterfrågan på hästar de senast fem åren.

Det unghästtest som är populärast för uppfödarna är treårstestet, 64 % av de svarande har angett detta i enkäten, fölmönstringen tycker 61 % av de svarande. 14 % valde alternativet annat. Procentsatsen överskred 100 % eftersom det var en fleralternativfråga. 3 % bestämmer sig för att visa sin unghingst på bruksprovet. 55 % av uppfödarna väljer att samarbeta med en unghästutbildare/tävlingsryttare/beridare. 30 % svarade nej på samma fråga och 15 % svarade att de skulle vilja om möjligheten fanns att lämna bort unghästen till en unghästutbildare/tävlingsryttare/beridare. De flesta stoägare har kvar sina unghästar hemma under hela uppväxten, några väljer att lämna bort dem för tillridning. 98 % väljer att kastrera sin hingst före fyra års ålder. En fråga handlade om uppfödaren kunde tänka sig att lämna bort sin unghingst på unghästuppfoäding istället för kastrering, vilket 50 % skulle kunna tänka sig att göra, 31 % svarade nej och 19 % svarade vet ej. Uppfödarna svarade i enkäten att tillgång till bra veterinärer och en bra hingststation var de kriterier som uppfödarna främst gick efter vid valet av

betäckningsstation. Rimligt avstånd och tillgång till semin kom därefter.

Flera uppfödare angav att intäkterna för verksamheten inte täckte utgifterna. Enbart ett fåtal hade en kostnadstäckning där inkomsterna täckte för utgifterna (figur 11).

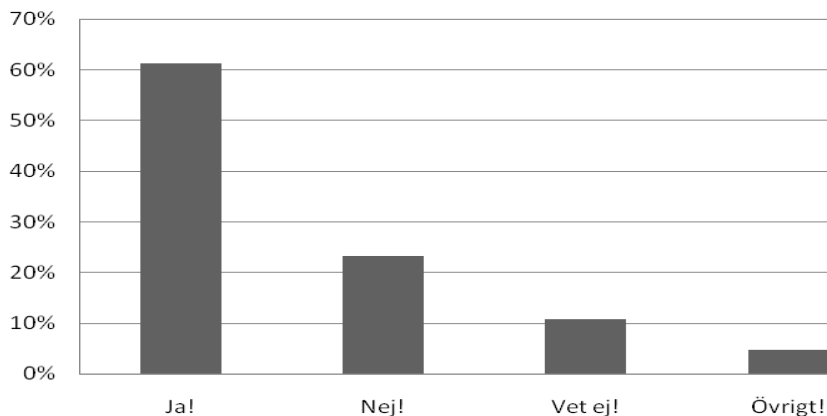

Figur 11. Kostnadstäckning inom avelsverksamheten.

Uppfödarna svarade till 59 % att de skulle bibehålla verksamheten på dagens nivå, 15 % skulle minska antalet avelsston likaså skulle 15 % sluta helt med avelsverksamheten, 9 % skulle öka antalet avelsston, 2 % skulle ändra inriktning med sin avel. De som svarade att de skulle ändra inriktning med sin avel kompletterade detta med att skriva varför. Det kunde vara att de skulle byta ras, sluta med ponnyer, alternativt övergå till ponnyavel eller ta in nya ston med ändrad inriktning i aveln. Uppfödarna fick besvara en fråga angående om de skulle förändra sin avelsverksamhet, de som svarade ja fick kommentera varför. 38 % skulle förändra sin verksamhet, 36 % skulle inte förändra någonting, 22 % skulle förändra sin avelsverksamhet p.g.a. att efterfrågan på hästarna har minskat. Endast 4 % skulle ändra sin avelsverksamhet p.g.a. att efterfrågan på hästarna har ökat.

ASVH för uppfödaren

Av uppfödarna är 44 % inte medlemmar i någon avelsförening/organisation. En fjärdedel av de svarande uppfödarna är medlemmar i ASVH regionalt. Hela 57 % tycker att ASVH kan förbättra och öka antalet kurser inom avel och uppfödning. Uppfödarna tycker också att ASVH skulle kunna erbjuda hjälp med avelsrådgivning (51 %) och ha bättre information om hingstarna och en mer organiserad hemsida. Uppfödarna fick förfrågan om de var nöjda med den idag tillgängliga informationen om hingstarna, 61 % svarade ja, 24 % nej, 19 % vet ej och 10 % hade ett eget svarsalternativ som t.ex. önskan om mer information angående hingstarnas temperament och hovstatus (figur 12). Det mest besökta arrangemanget som ASVH anordnar är treårstestet med 64 %, därefter är fölmönstringen det mest besökta arrangemanget och det som besöktes minst var bruksprovet. Uppfödarna fick skatta vad de tyckte om de olika unghästtesterna, 1 var dåligt och 5 var mycket bra (Tabell 1).

Figur 12. Andel av de svarande som är nöjda med den idag tillgängliga informationen om hingstarna.

Tabell 1. Uppfödarnas värdering av de unghästtester ASVH arrangerar.

Unghästtester	Medelvärde	Exempel på kommentarer
Fölmönstring	3,12	Ojämn domarkvalitet, olika bedömningar på olika platser, bättre med omdömen än siffror.
3-årstest	3,51	Stor spridning på domarna, bra marknadsplats, lagom nivå som idag.
Kvalitetsbedömning	3,53	Tuff bedömning, gammaldags, missar helheten
Bruksprov	3,51	För kort, mer omdöme om lynne, kostsamt
Avelschampionat	3,79	Bra med muntlig kritik, bra marknadsföring

DISKUSSION

Enkäten

I denna enkätstudie blev svarsalternativet endast 19,4 %, vilket får anses som en väldigt låg svarsfrekvens. Det gör att man inte kan säga att resultatet är representativt för samtliga som föder upp svensk varmblodig ridhäst i Sverige. Enkäten fick uppfödarna fylla i på ASVHs hemsida. Uppfödarna informerades om enkäten via ett vykort från ASVH där instruktioner angående enkäten fanns. Möjligtvis kan det vara så att uppfödarna efter att de via posten fått vykortet valde att inte direkt gå in på ASVHs hemsida och besvara enkäten, utan avvaktade, varav de sedan glömde bort enkäten, alternativt att de förlade vykortet på vägen till datorn. Enkäten kan också ha varit svår att hitta på ASVHs hemsida då den inte låg på föreningens startsida. Detta var första gången som ASVH anordnade en enkät direkt på Internet. Kanske uppfödarna, speciellt de äldre männen, valde att inte besvara den p.g.a. att enkäten inte var lika tillgänglig som en

pappersenkät direkt i handen skulle ha varit. Om enkäten hade legat på startsidan på ASVHs hemsida kanske svarsfrekvensen skulle blivit något högre då enkäten borde blivit mer synlig. I denna studie valde ASVH att inte skicka ut någon påminnelse, detta kan ha varit negativt för svarsfrekvensen då man ofta fångar upp några extra svar på detta sätt. Exempel på detta kan ses i Jönssons studie (2006), där ytterligare 203 enkäter kom in efter en påminnelse, vilket ledde till en svarsfrekvens på ca 50 %.

Ett slutdatum sattes för när enkäten skulle sammanställas och då fanns det totalt 485 besvarade enkäter, så resultatet är räknat på dessa svar. Enkäten hade då varit öppen i tre veckor och skulle enkäten ha varit öppen i fler veckor hade antagligen fler svar kommit in. Ett slutdatum var dock nödvändigt för att sammanställningen skulle bli klar i rimlig tid. Enkäten innehöll också ett stort antal frågor (52 stycken). Skulle man ha minskat antalet frågor kanske fler hade valt att svara. I Bäckbergs studie (1995), skulle 20 stycken frågor besvaras, svarsfrekvens för den studien var 71,1 %. Denna höga svarsfrekvens berodde på upprepande påminnelser och på ett mindre antal frågor. Detta påstående stämmer också om man skulle betrakta Martinssons studie (2007) då 24 stycken frågor skulle besvaras och svarsfrekvensen låg på 75,5 %. Inga av ovan nämnda enkätstudier gjordes dock inte med hjälp av Internet, utan skickades ut som pappersenkäter, detta kan också ha påverkat antalet svar som antyds ovan.

Uppfödarnas karaktär

I denna studie var 88 % kvinnor och 12 % män av de svarande uppfödarna. Antalet kvinnor som är uppfödare har ökat om man jämför med Bäckbergs resultat ifrån 1995 då antalet kvinnliga uppfödare var 60.8 %. Även i studier gjorda senare än Bäckbergs (1995), kan man se att antalet kvinnor fortätter att öka med åren, som t.ex. i Jönssons (2006) arbete där andelen svarande kvinnor var 75 %.

Männens medelålder var högre än kvinnornas medelålder i denna studie. Majoriteten av männen hade en medelålder mellan 51-60 år, medan kvinnornas medelålder låg mellan 31-50 år. Ingen av männen var under 30 och ingen av kvinnorna var över 60. De manliga uppfödarna "borde" minska i antal inom den närmsta framtiden då de närmar sig pensionsålder, samma antagande gjorde Bäckberg (1995) då medelåldern på männen även då var 51-60 år. Vid jämförelse med andelen svarande män i respektive studie så har andelen män minskat mellan 1995 och 2010. Fler män än kvinnor svarade att de har sin huvudsakliga inkomst från hästnäringen, detta kan bidra till att de drar ned på sin uppfödning vid pension. Konsekvensen av att ha unga uppfödare i verksamheten kan bli att de inte har den riktiga gedigna erfarenheten som krävs för valet av rätt avelsmaterial och för att driva avelsmålet framåt. Det kan hända att det blir många "medelmåttiga" hästar en tid framöver, medan uppfödarna lär sig av sina misstag.

Många uppfödare svarade att deras utbildning inom avel hade erhållits av vänner. Det som man får hoppas på är att vännerna har en stor erfarenhet av att producera bra hästar så de inte lär sig fel ifrån början. En stor andel hade ingen utbildning inom avel vilket också kan bidra till ett stagnerande av rasens avelsframsteg. Det kan vara så att det är många nya uppfödare som inte har hunnit skaffa sig någon utbildning. Detta kan man koppla till uppfödarerfarenheten där resultatet visade att merparten av uppfödarna endast föder upp hästar i ringa omfattning (mindre än 1-2 hästar de senaste 10 åren). Många uppfödare har kanske inte riktigt kommit igång med sina verksamheter. Kanske är det

också så att uppfödare i Sverige har gått ifrån den storskaliga uppfödningen med riksstuterier som Flyinge till flera små uppfödare, en tendens av detta kan möjligtvis ses i denna studie eftersom de enligt enkäten mest använder sig av ett sto i avel. Förhoppningsvis, eftersom man endast använder ett sto i aveln, blir man mer noggrann med att betäcka med en så bra hingst som möjligt. Endast 9 % sysslade med avel för att det gav förtjänstmöjligheter. Detta kan man både se som positivt och negativt eftersom de flesta uppfödarna då har ett gediget intresse för avel och inte bara avlar för att tjäna pengar. Dock får uppfödarna bra betalt för bra avkommor som i sin tur borde vara ett resultat av bra avel. Det som är tråkigt är att uppfödning av hästar inte kan ge bättre förtjänstmöjligheter överlag så att uppfödarna kan utveckla/förbättra sina verksamheter. För att få uppfödning att gå runt krävs större insatser vilket fås med fler ston, bra avelsmaterial och marknadsföring.

Uppfödarens verksamhet

De flesta uppfödare använde sig endast av ett sto i avel (62 %) medan 33,8% i Martinssons (2007) studie använde sig av ett sto och hälften av uppfödarna använde 2-3 ston i avel. Jämförs studierna så har den svenska avelsbranschen minskat antal ston i avel per uppfödare. För att få ett snabbt avelsframsteg krävs det att vi sätter in ston tidigt i avel. Tyvärr används alltför gamla ston i avel, detta kan man se i både denna studie och i Martinssons studie, där genomsnittsåldern låg mellan 11-14 år i båda studierna. Det man måste ta med i beräkningen är att frågan endast var; "Vilken är den genomsnittliga åldern på dina avelsto/ston?" I enkäten ställdes inte frågan vid vilken ålder stoet första gången blev betäckt, kanske stoet har varit i avel sedan den var tre och har gett bra avkommor. Om enkäten ska göras om ska detta stå med i frågan. Om det är så att stoet sattes in i avel senare i livet kan det bero på att uppfödaren ville utnyttja stoet inom ridning/tävling först/. Det påståendet stöds till en viss del av frågan: "Vilka meriter/kriterier går du efter när du beslutar att sätta ett sto i avel?" Här svarade 58 % att de väljer efter stoets tävlingsresultat. Det vanligaste kriteriet för att använda ett sto i avel var stoets härstamning, vilket det också var i Bäckbergs studie (1995) men det som man kan urskilja är att det har blivit ännu viktigare på senare år. Tidigare bra avkommor kommer högt upp i alla studier. Några uppfödare svarade att om stoet inte har lämnat bra avkommor så väljer man att kassera stoet istället för att använda det igen. Det är ju lika dyrt att föda upp en häst med bra gener som en med dåliga gener, alternativt kan det bli dyrare att föda upp en häst med sämre gener då de t.ex. inte håller för sitt arbete. Tävlingsresultat var ett kriterie för 58 % att använda stoet i avel. Enkäten visar att det är ganska många ston som har tävlat lätt klass inom dressyr, hoppning och fälttävlan, medan det var väldigt få ston som hade tävlat svår klass inom dessa grenar. Många ston hade enligt ägaren i enkäten tävlat högre klasser, detta resultat kanske ska tas med en "nypa salt", eftersom stoet kanske har startat svårare klasser, men inte har någon bra placering. Om studien görs om ska istället frågan lyda "Vilken är den högsta placering som hästen har fått?" Istället för att fråga hur högt stoet har tävlat. På denna fråga fanns det heller inget alternativ för unghästtävlingarna vilket skulle funnits med, nu har de ston som gått unghästtävlingar troligtvis hamnat under alternativet: Inte tävlat alls, eller alternativet: Övrigt.

Både i denna studie och i Martinssons studie (2007), kom egenskapen temperament högst upp på listan över viktigaste kriteriet för valet av hingst, men i Bäckbergs studie (1995), kom temperament på en andra plats och härstamning på första plats. Så som avelsmålet är formulerat ska den svenska varmblodshästen ha ett prestationsinriktat temperament, vilket uppfödarna säkert har börjat inse är A och O i all ridning, eftersom en häst utan ett bra temperament inte är rolig att utveckla inom ridning.

Enkäten visar tydligt en trend i var uppfödaren säljer flest avkommor, d.v.s. genom kontakter. Då inser man hur viktigt det är att ha ett brett kontaktregister. Uppfödarna kan vara måna om var avkomman hamnar. Då uppfödarna säljer flest avkommor genom kontakter kan de kanske få fram lite information om köparen och det går att i framtiden se hur hästen har det. Internet blir däremot viktigare och viktigare och allt fler människor använder sig av detta medium vid försäljning av hästar. Att sälja sina avkommor på en salusajt för hästar verkar vara det näst mest effektiva sättet att sälja. Det krävs inte så mycket arbete att sätta ut en annons på Internet. Beroende på vilken nivå uppfödaren vill hålla sig på, kan uppfödaren ha en egen hemsida, vilket krävs mer arbete, och vill uppfödaren bara ha en annons på t.ex. blocket krävs det mindre arbete. Det är fler som tycker att det krävs mycket arbete med att sälja avkommor än det är som tycker att det krävs lite. Detta är förstås en definitionsfråga om hur man definierar mycket, respektive lite arbete.

Flera av uppfödarna menar att efterfrågan på hästar har minskat under de senaste fem åren och att efterfrågan på hästar är ganska dålig. Detta beror säkert på den dåliga svenska ekonomin som råder nu 2009/2010 och som gör att människor ”håller lite i pengarna”. I både denna studie och i Bäckbergs (1995) studie, svarade de flesta uppfödarna att de tänkte bibehålla sina verksamheter på dagens nivå. Det var dock fler i denna studie som tänkte sluta med sina verksamheter än i Bäckbergs (1995) studie. Frågan är om detta också kan bero på dagens ekonomi. Det var emellertid en högre andel i denna studie som tänkte öka sina verksamheter än i Bäckbergs studie (1995).

På frågan ”Hur många avkommor som uppfödaren har sålt de senaste tre åren?” har 43 % skrivit att de inte har sålt någon avkomma. Frågan är då, var är dessa hästar och vad gör de? Är det så att avkommorna inte är avvanda från stoet ännu eller väntar uppfödarna på att avkommorna ska nå åldern 3-4 år där det säljs mest avkommor. När unghästarna är mellan 1-2 år så växer de oftast ganska ojämnt och de kan vara ganska ”fula” i kroppen, vilket kan göra att hobbyryttaren utan någon större erfarenhet, kanske inte väljer att köpa en avkomma i denna ålder utan istället väljer att köpa häst i åldern 3-4 år. Hästarna är då inridna och har utvecklats i kroppen. Detta påstående kan man se stämmer i denna studie där uppfödarna svarade att de säljer flest avkommor i ålder 3-4 år.

På frågan angående pris för betäckning så betalar uppfödarna ett genomsnittspris på 12000–14000 kr per betäckning. Här var det väldigt många som skrev kommentarer eftersom de inte visste vilka kostnader de skulle ha med, så denna fråga kan ha olika summor inräknade beroende på uppfödare. Det som man kan se är att det genomsnittliga priset på en betäckning har, sedan Bäckbergs studie (1995), gått upp då det genomsnittliga priset år 1995 på en naturlig betäckning var 6000 kr och på semin 9000 kr.

Hälften av uppfödarna bedriver sina avelsverksamheter som hobbyverksamheter. Detta kan kopplas till att de flesta uppfödarna har inkomst ifrån annat håll än ifrån avelsverksamheten. Det var endast ett fåtal som drev verksamheten som någon form av bolag. Ekonomimässigt kan man se att intäkterna inte täcker utgifterna, vilket kan vara en orsak till att man väljer att driva sin avel som en bisyssla och inte har sin huvudsakliga inkomst från denna bransch. Eftersom uppfödarna i denna studie väljer att ha aveln mer som en hobby, kan det vara svårt att ha flera ston i avel eftersom man då kanske inte hinner med att ha ett ”vanligt” jobb vid sidan av sin avelsverksamhet.

Beträffande raser i avel så var svensk varmblodig ridhäst som enda ras överrepresenterad med 97 %. I Bäckbergs (1995) studie var siffran 93,2 %, där valet av enkättagare bestod i att få varje hingst representerad procentuellt lika mycket som antal ston som hingsten hade betäckt under 1994. I denna studie valdes 2500 uppfödare slumpmässigt ut bland de uppfödare som fanns med i ASVHsregister över ägare som betäckt ston under 2007-2009. Hoppning var den största inriktningen som uppfödarna hade på sin avel, tätt följt av dressyr. I Martinssons (2007) arbete, där hon ställde frågan vilken inriktning de hade med sin avel kom även här hoppning först, men här var dressyren bara hälften så stor som hoppningen. Hoppningen anses vara den största grenen inom ridning så det borde vara störst efterfrågan på hästar inom denna gren.

ASVH för uppfödaren

Nästan hälften av uppfödarna väljer att inte vara medlem i en avelsförening, vad detta beror på framgick inte av studien. Om studien görs om ska det finnas plats för att kommentera varför uppfödarna väljer att inte vara medlemmar. Överlag var uppfödarna nöjda med den tillgängliga informationen som finns angående hingstarna. Det som är intressant med denna fråga är att uppfödarna vill ha mer information angående hovkvalitet och lynne. Dessa förfrågningar fanns även i Martinssons arbete (2007)

Det av ASVH arrangerade unghästtest som uppfödarna skattade högst var avelschampionatet betyg 3,8 på 5 gradig skala, detta test fick många positiva kommentarer som t.ex. bra mål för utbildningen av hästar och ett bra tillfälle för försäljning, enda stället där vi uppfödare får synas samt bra att få meriter på sto och avkomma. De andra unghästtesterna har fått kommentarerna att det är för ojämn domarkvalité. Dock gav både 3 årstestet och kvalitetsbedömningen betyg 3,5. Detta kan vara något som skulle behöva ses över och följas upp med fler kurser för domarna. Det unghästtest som fick sämst var fölmönstringen, detta kan bero på att uppfödarna själva tycker att deras egna hästar fått dålig kritik när de deltagit p.g.a. opartiskhet gentemot det egna fölets första bedömning.

På frågan om vad uppfödarna ansåg vara viktigast inför framtiden för att vi ska få en så positiv utveckling av den svenska varmblodsaveln i det internationella perspektivet som möjligt, svarade hela 65 % att det måste bli en bättre kontakt mellan uppfödare och ryttare. Resultatet av denna fråga i Bäckbergs (1995) studie visade att det viktigaste var att få fram bättre svenska hingstar. Arbetet med att förbättra hingstmaterialet är något som ASVH hela tiden arbetar med, kanske har hingstmaterialet under de senaste 15 åren som gått sedan Bäckbergs (1995) studie, förbättrats. Resultaten kan också skilja sig åt

p.g.a. att denna studies svarsfrekvens var väldigt låg och därför inte representerar alla uppfödare i Sverige. Bäckberg (1995) hade en svarsfrekvens som var betydligt högre.

De höga avgifterna för att låta en hingst delta i bruksprovet kan bidra till att uppfödare väljer att inte delta trots att de har en fin hingst. Detta innebär att en selektion av hingstarna redan görs innan bruksprovet, vilket kan vara ogynnsamt för säkerheten av urvalet och för ett effektivt avelsframsteg inom populationen för svensk varmblodig ridhäst. Uppfödare som har en bra hingst men som de inte tror kommer att bli godkänd, kanske istället väljer att placera hingsten hos en bra tävlingsryttare som kan tävla hingsten för att sedan kunna få den godkänd för prestationer. Avelschampionatet är också en tävling som kostar ganska mycket att delta i, men har i enkäten fått ett högt medelvärde på hur uppfödarna skattade tävlingsformen. Uppfödarna svarar att mer utbildning inom avel och uppfödning och hjälp med avelsrådgivning skulle behövas i framtiden, vilket tyder på att uppfödarna inte har den erfarenheten ännu för att helt klara sig själva. Detta skrev även Bäckberg (1995) i sin diskussion, vilket tyder på att hennes förutsägelse för detta stämmer.

Framtida studier

Hur ska man som uppfödare få en god ekonomi i sin avelsverksamhet?

Hur ser domarutbildningarna ut och är domarna tillräckligt samspelta?

Slutsatser

Utifrån resultatet som jag har kommit fram till, har jag dragit följande slutsatser:

Majoriteten, nämligen 88 % av dagens uppfödare inom svenskt varmblod, består av kvinnor. Uppfödarna verkar vara motiverade till att föra den svenska varmblodsaveln framåt. De flesta uppfödarna är lärda inom familjen eller självlärda. Detta skulle betyda att ASVHroll som informatör är av största vikt så att uppfödarna har en gemensam grund att stå på.

Uppfödarna verkar i de flesta fall enbart använda sig av ett sto i avel, ytterst få använder sig av fler än 6 ston. Resultatet i studien visade att uppfödarna väljer att vänta med att betäcka sina ston till avelsstoets senare del av livet. Kanske uppfödarna väljer att betäcka senare så att man kan tävla sitt sto innan man betäcker det.

Nästan hälften av uppfödarna har sin avelsverksamhet som hobby och har ett annat jobb vid sidan av, troligtvis p.g.a. att det rent ekonomiskt inte går att försörja sig på en avelsverksamhet som består endast av ett sto. De flesta enkättagarna producerar hästar för eget bruk och för att sälja. För att vi ska få en positiv utveckling av det svenska varmblodet tyckte 65 % att relationen mellan uppfödarna och ryttarna måste bli bättre.

Trenden visar att det bästa och mest representativa sättet att sälja stoets avkommor på är genom internet, på olika salusajter alternativt, på en egen hemsida. Det kan ha en både positiv och en negativ sida. Det positiva är att uppfödaren når ut till flera köpare och man kan som uppfödare nå ut till en bredare kundkrets än om man skulle sälja genom kontakter. Det negativa är att försäljningen har blivit opersonlig och att uppfödaren inte vet vem som egentligen köper avkomman. Enbart ett fåtal av uppfödarna har kostnadstäckning för avelsverksamheten.

Hingstens temperament och härstamning är de viktigaste kriterierna till att använda sig av en viss hingst i avel, vilket jag ser som en positiv slutsats.

Uppfödarna fick frågan om de var nöjda med den idag tillgängliga informationen om hingstarna och 61 % svarade ja, 24 % nej, 19 % vet ej och 10 % hade ett eget svarsalternativ som t.ex. önskan om mer information angående hingstarnas temperament och hovstatus. Man kan se det som ett stort steg i rätt riktning för ASVH, att uppfödarna är så nöjda med deras arbete.

Hypotesprövning

Hypoteserna var att majoriteten av uppfödarna fortfarande är kvinnor utan lantbruksbakgrund och att resultatet av åldern är densamma som i Bäckbergs undersökning (1995). Denna hypotes kan genom denna studie antas.

Studien undersökte även hur uppfödarnas verksamheter ser ut idag och hypotesen var att de, i likhet med år 1995, fortfarande är småskaliga uppfödare med ungefär ett sto per uppfödare, att de föder upp för eget bruk och att störst vikt läggs på stoets härstamning vid val av avelssto. Denna hypotes kan antas. En annan hypotes var att stoägarna fortfarande i valet av hingst till sina ston, sätter hingstens härstamning som första kriterium, detta resultat visade Bäckberg (1995). Hingstens temperament var i denna studie det främsta kriteriet för att använda en viss hingst till sitt avelssto. Så denna hypotes kan inte antas. Hypotesen i denna studie angående frågan om vad som krävs för en positiv utveckling inom svensk varmbloodsavel var att uppfödarna fortfarande vill ha tillgång till bättre svenska hingstar. Denna hypotes kan inte antas då, uppfödarna svarade att relationen mellan uppfödaren och ryttarna är det viktigaste för att utvecklingen av det svenska varmbloodet ska fortsätta framåt.

En ytterligare hypotes var att p.g.a. av den dåliga ekonomin i Sverige kommer fler uppfödare än vad Bäckberg (1995) förutspådde i sin diskussion att sluta med sina verksamheter, en hypotes som kunde antas.

REFERENSER

Litteratur

- Bäckberg, Å. 1995. *Marknadsstudie av svenska halvblodsuppfödningen 1994-1995*. Nr 176. SLU, Enheten för hippologisk högskoleutbildning. Uppsala.
- Hultqvist, L. 2001. *Vilken kvalité har ston inom svensk halvblodsavel?* Nr 167. SLU Enheten för hippologisk högskoleutbildning. Uppsala.
- Jönsson, L. 2006. *Den svenska varmbloodiga hästens avelsmål*. Nr 285. SLU. Institutionen för husdjursgenetik. Uppsala.
- Martinsson, A. 2007. *Hur resonerar stoägare vid valet av hingst och sto i avel?* Nr E2. SLU, Enheten för hippologisk högskoleutbildning. Uppsala.
- Olsson, E. & Philipsson, J. 1999. *BLUP-framgångsrik ridhästavel!* Husdjursgenetik i utveckling–framtidsperspektiv med 70 års historia. Rapport 135, s 60. Institutionen för husdjursgenetik. Uppsala.

Thorén, E. 2002. *Genetisk analys av exteriöra egenskaper hos svenska halvblodshästar bedömda vid unghästpremieringar*. Nr 192. Institutionen för husdjursgenetik. SLU. Uppsala.

Internet

ASVH. 2006a. *Vision och avelsmål*. <http://www.asvh.se/avel/avelsplan.htm#6>. (Hämtad 2010-02-28)

ASVH. 2006b. *Bakgrund*. <http://www.asvh.se/avel/avelsplan.htm#2>. (Hämtad 2010-02-28)

ASVH. 2006c. *Medlemskap*. <http://www.asvh.se/document/medlemskap.pdf>. (Hämtad 2010-07-04)

Lästa men ej refererade källor

Andreasson, E. 1993. *Marknadsundersökning rörande svenska travhästuppfödningen och dess utveckling*. SLU. Institutionen för husdjursförädling och sjukdomsgenetik, Uppsala.

Hultqvist, L. 2001. *Vilken kvalitet har ston inom svensk halvblodsavel?* Nr 167. SLU Enheten för hippologisk högskoleutbildning. Uppsala.

Lyander, H. 2000. *Bästa avvänjningstiden för föl*. Nr 112. Enheten för hippologisk högskoleutbildning. Uppsala (Flyinge).

Olsson, E. & Philipsson, J. 1999. *BLUP- framgångsrik ridhästavel!* Husdjursgenetik i utveckling–framtidsperspektiv med 70 års historia. Rapport 135, s 60. Institutionen för husdjursgenetik. Uppsala.

Regårdh, M. 1997. *Hingstanvändning och den förväntade framstegstakten inom halvblodsaveln 1990-1997*. Nr 54. SLU, Enheten för hippologisk högskoleutbildning. Uppsala.

Thorén, E. 2002. *Genetisk analys av exteriöra egenskaper hos svenska halvblodshästar bedömda vid unghästpremieringar*. Nr 192. Institutionen för husdjursgenetik. SLU. Uppsala.

BILAGA 1. ENKÄTFRÅGOR

ENKÄTSTUDIE OM UPPFÖDARSTRUKTUREN INOM SVENSK VARMBLODSAVEL

Jag heter Elisabeth Svedemark och går tredje året på Hippologutbildningen – kandidatprogrammet med inriktning dressyr, på Strömsholm. Syftet med enkäten är att kartlägga dagens uppfödare av svenska varmblodshästar och sedan kunna jämföra resultaten med en liknande enkätstudie som gjordes 1995. Mycket tacksam för snabba svar. Enkätstudien görs i samverkan med ASVH.

*Obligatorisk

1. Ålder? *

- 0-30 år
- 31-50 år
- 51-60 år
- Äldre än 60 år

2. Kön? *

3. Län? *

4. Vilken är din högsta skolutbildning?

- Högstadiet
- Gymnasiet
- Högskola
- Universitet

5. I vilken form bedriver du idag din hästverksamhet? *

6. Vilken/a utbildningar inom avel har du? * Du kan fylla i flera alternativ.

- Lärd inom familjen
- Lärd av vänner
- Kurser inom distriktet
- Kurser alt program på universitetet

- Kurser på Riksanläggningar
- Kurser på Naturbruksskolor
- Kurser i ASVH's regi
- Ingen
- Övrigt:

7. Är du medlem i en avelsförening/organisation? *

Nej

8. Vilken av följande grupper tillhör du? *

Lantbrukare på heltid

9. Vilken erfarenhet har du som uppfödare? *

Har fött upp hästar i ringa omfattning

10. Hur väcktes intresset för att syssla med avel och uppfödning?

- Tradition inom familjen
- Aktiv som tävlingsryttare
- Genom vänner/bekanta
- Via annan djurhållning
- Varit publik på evenemang/arrangemang
- Genom utbildnings- och ungdomsverksamhet
- Aktiv ryttare men ej tävlat t.ex. på ridskola
- Övrigt:

11. Med vilken/a hästraser bedriver du uppfödning ? Du kan fylla i flera alternativ

- Svenskt varmblod
- Engelskt fullblod
- Svensk varmblodig travhäst
- Arabiskt fullblod
- Kallblodig brukshäst el travare
- Ponnyraser
- Islandshäst
- Western

- Övrigt:

12. Vad är huvudsyftet med din uppfödning? *

- Producera hästar för eget bruk
- Producera hästar för att sälja
- Producera hästar för eget bruk och för att sälja
- Övrigt:

13. Vilka är/var de viktigaste skälen att syssla med avelsverksamhet? *

- Har ett starkt intresse för ridsporten
- Ger mig möjlighet att delta i tävlingsverksamhet med hästar
- Gör mig delaktig i en social gemenskap där jag trivs.
- Har ett starkt intresse för hästavel i allmänhet.
- Har ett starkt intresse för en viss hästras
- Ger familjen möjlighet att engagera sig i en gemensam aktivitet
- Är ett komplement till min lantbruksverksamhet
- Ett sätt för mig att upprätthålla en viktig tradition och kultur
- Är ett komplement till annan typ av djurhållning som jag bedriver
- Erbjuder förtjänstmöjligheter
- Övrigt:

14. Vilken/Vilka inriktningar har du med din avel? * Du kan fylla i flera alternativ

- Dressyr
- Hoppning
- Hobbyridning
- Ridskola
- Fälttävlan
- Övrigt:

15. Omfattar din avelsverksamhet även andra verksamheter?

- Inackordering
- Unghästutbildning
- Seminverksamhet

- Tävlingsverksamhet
- Tränarverksamhet
- Nej
- Övrigt:

16. Hur många timmar går det i genomsnitt åt per vecka för skötsel per häst?

17. Hur många ston använder du i genomsnitt i avel? *

18. Vilka abetar mest med hästarnas skötsel?

- Jag själv
- Andra familjemedlemmar
- Utackorderad verksamhet
- Anställd personal
- Övrigt:

19. Vilken är den genomsnittliga åldern på dina avelsto/ston? *

20. Vilka meriter/kriterier går du efter när du beslutar att sätta ett sto i avel? * Du kan fylla i flera alternativ.

- Stoets härstamning
- Tidigare lämnat bra avkommor
- Stoets resultat vid 3-årstest
- Stoets resultat vid kvalitetsbedömning
- BLUP-värde
- Stoets resultat på tävlingsbanorna
- Övrigt:

21. Hur högt har ditt mest meriterade avelssto tävlat? * Du kan fylla i flera alternativ.

- Dressyr Lätt klass
- Hoppning Lätt Klass
- Fälttävlan 90/100 klass
- Dressyr Msv Klass

- Hoppning Msv Klass
- Fälttävlan enstjärnig/tvåstjärnig
- Dressyr Svår Klass
- Hoppning Svår Klass
- Fälttävlan trestjärnig/fyrstjärnig
- Inte tävlat alls
- Övrigt:

22. Har du kasserat någon/några av dina ston för avel, i så fall pga av vad?

23. Var låter du ditt avelssto föla?

24. På vilket sätt inhyser du dina avelsston under större delen av året?

- Lösdrift
- Enskildbox
- Flerhästbox
- Spilta

25. Om du föder upp hästar för att sälja, vid vilken ålder säljer du flest avkommor?

26. På vilket sätt tror du att du säljer flest avkommor från dina/ditt sto? *

- Egen hemsida
- Kontakter
- Hästhandlare
- Hästtidningar
- Salusajter på internet
- Säljer inte mina avkommor
- Övrigt:

27. Hur skulle du vilja marknadsföra stoets avkommor? Ange de tre viktigast alternativen

- Annonsera på salusajter på internet

- Hästtidningar
- Lämnar avkomman till en utbildare som kan tävla den och på så sätt göra bra reklam för den
- Tävla den själv och på så sätt göra reklam för den
- Visa den på unghästtester
- Personliga kontakter
- Övrigt:

28. Om du annonserar på salusajter, skriv vilka sajter du använder främst?

29. Krävs det mycket arbete för att sälja stoets avkommor?

	1	2	3	4	5	
Lite	☐	☐	☐	☐	☐	Mycket

30. Hur många försäljningar har du genomfört under de senaste tre åren?

31. Hur upplever du att efterfrågan på hästar är? *

	1	2	3	4	5	
Dålig	☐	☐	☐	☐	☐	Mycket bra

32. Hur upplever du att efterfrågan på hästar har förändrats under den senaste fem åren? *

33 a. Vad avser du att göra de närmaste fem åren med din avelsverksamhet? *

33 b. Om du på 36 a, svarade att du skulle ändra inriktning på din avel, på vilket sätt?

34. Om du på något sätt avser att förändra din avelsverksamhet, vilken/vilka är då orsakerna till detta?

* Du kan fylla i flera alternativ.

- Familjeskäl
- Ekonomiska skäl
- Åldersskäl
- Minskad efterfrågan på produkterna
- Ökad efterfrågan på produkterna
- Avser inte förändra någonting
- Övrigt:

35. Vilka faktorer spelar störst roll vid ditt val av hingst? * Du kan fylla i flera alternativ.

- Fullblod önskvärt
- Temperament
- Intressant härstamning
- Ridhästtyp
- Hoppegenskaper
- Dressyregenskaper
- Tävlingsmeriter
- Korrekt exteriör
- Bruksprovresultat
- Avkommestatistik
- Rimlig kostnad
- Vill ha en utländsk hingst
- Vill ha svensk hingst
- Rimligt avstånd till betäckning/semin
- Övrigt:

36. Hur väljer du betäckningsstation?

- Hingsten fanns för naturlig betäckning här
- Hingsten fanns tillgänglig för semin här
- Rimligt avstånd

- Bra hingststation
- Tillgång till bra veterinärer
- Övrigt:

37. Är du nöjd med den tillgängliga informationen om hingstarna i avel? *

- Nej
- Ja
- Vet ej
- Övrigt:

38. Vad anser du är viktigast inför framtiden för att vi ska få en positiv utveckling av den svenska varmbloodsaveln i det internationella konkurrensläget som gäller inom ridhästaveln? *

- Tillgång till bättre svenska avelshingstar i dressyr
- Tillgång till bättre svenska avelshingstar i hoppning
- Tillgång till bättre utländska avelshingstar i dressyr
- Tillgång till bättre utländska avelshingstar i hoppning
- Tillgång till bättre avelshingstar med fullblodsinslag
- Bättre urval av ston
- Väl marknadsförda saluhästvisningar
- Bättre kontakter mellan uppfödare och ryttare
- Övrigt:

39. Vilket genomsnittligt pris har du betalat vid betäckningar?

40. Vilka ASVH arrangemang har du besökt eller deltagit i de två senaste åren?

- Fölmönstring
- 3-årtest
- Kvalitetsbedömning
- Bruksprov
- Avelschampionat
- Inte varit på något ASVH arrangemang

41. Visar du stoets avkommor på unghästbedömningar? *

- Ja, visar på fölbesiktningar
- Ja, visar på 3-årstest
- Ja, visar på kvalitetsbedömning
- Ja, visar på rådgivande bedömning
- Ja, visar på bruksprov
- Visar ej
- Visar ibland
- Övrigt:

42 a. Vad tycker du om fölmönstringen?

	1	2	3	4	5	
Dåligt	☐	☐	☐	☐	☐	Mycket bra

42 b. Ange gärna varför du satte just denna siffra på 42 a.

43 a. Vad tycker du om 3-årstestet?

	1	2	3	4	5	
Dåligt	☐	☐	☐	☐	☐	Mycket bra

43 b. Ange gärna varför du satte just denna siffra på 43 a.

44 a. Vad tycker du om kvalitetsbedömningen?

	1	2	3	4	5	
Dåligt	☐	☐	☐	☐	☐	Mycket bra

44 b. Ange gärna varför du satte just denna siffra på 44 a.

45 a. Vad tycker du om bruksprovet?

	1	2	3	4	5
--	---	---	---	---	---

Dåligt	☐	☐	☐	☐	☐	Mycket bra
--------	-----------------------	-----------------------	-----------------------	-----------------------	-----------------------	------------

45 b. Ange gärna varför du satte just denna siffra på 45 a.

46 a. Vad tycker du om avelschampionatet?

	1	2	3	4	5	
Dåligt	☐	☐	☐	☐	☐	Mycket bra

46 b. Ange gärna varför du satte just denna siffra på 46 a.

47. Markera de tre främsta önskemålen som du tycker ASVH kan förbättra. * De tre främsta önskemålen enbart.

- Bättre telefontider
- Snabbare service
- Mer organiserad hemsida
- Mer utbildningar inom avel och uppfödning
- Bättre information ang hingstarna
- Hjälp med avelsrådgivning
- Övrigt:

48. Samarbetar du med någon unghästutbildare/ beridare/tävlingsryttare?

49. Har du kvar dina unghästar hemma under uppväxten?

50. När kastrerar du dina unghingstar?

51. Om det hade funnits bra möjligheter att lämna bort unghingsten till unghingstuppfödning hade detta då varit ett tänkbart alternativ för dig istället för kastrering?

52. Mot bakgrund av genomsnittet för de senaste två kalenderåren, vilken kostnadstäckning har ni i verksamheten? *

Ange Ditt nummer på adressetiketten för att vara med i utlottningen av en snabbhetspremie från

ASVH!

DISTRIBUTION:

Sveriges Lantbruksuniversitet

Hippologenheten

Box 7046 750 07 UPPSALA

Tel: 018-67 21 43

Fax: 018-67 21 99

Swedish University of Agricultural Sciences

Department of Equine Studies

Box 7046 750 07 UPPSALA

Tel: +46-18 67 21 43

Fax: +46-18 67 21 99
